

NURMIJÄRVI

Arviointikertomus 2015

Nurmijärven kunnan tarkastuslautakunta 19.5.2016

Nurmijärven kunta, Tarkastuslautakunta

Arviointikertomus vuodelta 2015

SISÄLLYS

1.	Tarkastuslautakunnan puheenjohtajan katsaus.....	3
2.	Tarkastuslautakunnan toiminta.....	5
3.	Edellisen vuoden arviointikertomuksen käsittely ja toimenpiteet	6
4.	Tavoitteiden toteutumisen arviointi	7
4.1	Strategiset tavoitteet	7
4.2	Toiminnalliset tavoitteet	7
4.2.1	Elinkeino- ja kuntakehityskeskus	7
4.2.2	Keskushallinnon toimiala	8
4.2.3	Sosiaali- ja terveystoimi	8
4.2.4	Sivistystoimi	10
4.2.5	Ympäristötoimi	12
4.2.6	Liikelaitokset	14
4.3	Taloudelliset tavoitteet	16
4.4	Investoinnit	19
5.	Henkilöstö.....	20
14.	Kuntakonserni	23
15.	Muut havainnot	23
16.	Yhteenveto	25
17.	Tarkastuslautakunnan esitys valtuustolle	25

Tarkastuslautakunta on merkinnyt kertomukseensa numeroituihin kehyksiin sellaiset havainnot, joista odotetaan vastineet ja/tai selvitykset. Kertomuksen teksti saattaa sisältää myös muita sellaisia kannanottoja ja havaintoja, joihin voidaan antaa vastineita.

Tarkastuslautakunta 16.5.2016

NURMIJÄRVEN VALTUUSTOLLE ARVIOINTIKERTOMUS VUODELTA 2015

1. Tarkastuslautakunnan puheenjohtajan katsaus

Nurmijärven vuoden 2015 tilinpäätös oli ennakoitua parempi, joskaan ei täysin tasapainossa.

Tulos oli hyvä, jos katsotaan millaisia asioita Suomen talouselämän kannalta on Euroopassa ja muualla tapahtunut. Vienti ei toimi normaalisti ja talouspakotteet vaikuttavat talouteen. Kotimainen kysyntä on heikkoa.

Tilinpäätösasiakirja on myös julkiasultaan kehittynyt myönteisesti. Asiasisältö on paremmin tuotu luettavaan muotoon. Hallintokuntien toiminnot, strategiat ja tavoitteet on tuotu esille. Mittareissa on vielä kehitettävää niiden luettavuuden ja todentamisen osalta. Samoin tilinpäätös osoittaa, kuinka nopeasti kuntastrategian olosuhteet muuttuvat ja sen päivittämiselle tulee uusia tarpeita.

Kunnan talouden kannalta Soten lopullinen muoto ja toiminnan sisältö tulevat olemaan merkittävässä asemassa. 2015 tälle osa-alueelle tehtiin niin maan hallituksen kuin Keski-Uudenmaan kuntien välillä erillisiä selvityksiä. Palveluverkon selvitystyöryhmä teki omalta osaltaan kunnanhallitukselle selvitystyötä, missä kunta voisi säästää ja tuottaa palveluja eri tavalla kuin nyt. Nämä kaikki selvitystyöt jatkuvat edelleen. Investointien kohdalla kunnille jää myös päätösvaltaa.

Infrahankkeet, niiden toteuttaminen ja rahoittaminen tulevat viemään merkittävän osan kunnan tulo-rahoituksesta. Tämä tulee huomioida tulevissa talousarvioissa. Avoin kysymys on miten nämä tulevat hankkeet rahoitetaan. Mikä on kokonaisveroasteen koko ja riittävätkö nykyiset verotulot rahoittamaan lainavastuut ja palvelutarpeen kysynnän.

Tarkastuslautakunnan investoinneista saama palaute antaa aihetta kommenttiin. Kohteiden suunnittelua, toteuttamistapaa ja valvontaa tulee syventää, jotta hankkeiden laatu ja hinta pysyvät tilaajan hallinnassa.

Palvelujen kohdalla iso kysymys on miten ne tulevaisuudessa tuotetaan. Missä määrin ne ovat omaa tuotantoa vai ostopalvelujen kautta tapahtuvia. Tarkastuslautakunnan toiminnan kannalta olisi toivottavaa kokonaiskustannusten läpinäkyvyys vertailtaessa eri tuottajien välisiä kustannuksia.

Mikä tulee olemaan palveluja käyttävien omavastuuhinta? Pienituloisten ostokyky nykyhinnoilla on vaikeaa jo nyt, saati omavastuuosuuksien mahdollisen nousun jälkeen.

Vuonna 2015 kunnallemme uusi todella suuri muutos oli turvapaikanhakijoiden määrän kasvu. Kiinteistöjen omistajat avasivat kunnan alueella useita vastaanottokeskuksia. Huolestuttavaa tässä on ilman papereita saapuvien henkilöiden määrä ja heidän taustojensa selvittäminen. Todellisen turvapaikan tarpeessa olevia henkilöitä tulee auttaa. Oleskeluluvan saaneiden kotoittaminen on toteutettava mahdollisimman nopeasti. Kustannusten jakoa tulee myös selkiinnyttää.

Työttömyystilanne on huolestuttava ja pitkään jatkuessaan se tuo kunnalle lisää kuluja. Pitkäaikaistyöttömien kohdalla tulee myös muita oheiskuluja. Nuorisotyöttömyys luo syrjäytymistä ja vaikeuttaa työmarkkinoille siirtymistä.

Jatkuva säästäminen on henkilöstön kannalta haasteellista ja tuo epävarmuutta työtehtävien jatkumisesta. Johtamiselle tulee asettaa suurempia vaatimuksia jotta säästöt koetaan oikeudenmukaisiksi. Työmäärän jakamiseen ja jaksamiseen tulee kiinnittää huomiota jotta sairastavuus ja niistä johtuvat sairauspoissaolot eivät kasvaisi.

Kuntalaisten palvelujen saatavuus on turvattava, ettei eriarvoisuus kasva. Peruspalvelujen osalta säästötoimet eivät saa aiheuttaa palvelun kokonaan poistamista.

Kiitän kunnan viranhaltijoita, tarkastuslautakuntaa, luottamushenkilöitä ja kuntaorganisaatiota hyvästä yhteistyöstä.

Hannu Toikkanen

Tarkastuslautakunnan puheenjohtaja

2. Tarkastuslautakunnan toiminta

Valtuuston toimikaudekseen valitsema tarkastuslautakunta vastaa kuntalain 121 ja 125 §:n nojalla kunnan hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämisestä sekä tarkastusta koskevien asioiden valmistelusta. Lautakunnan tehtävänä on arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Lisäksi tarkastuslautakunnan on huolehdittava kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta.

Tarkastuslautakunnan **jäsenet** ja heidän henkilökohtaiset varajäsenet toimikaudella 2013 - 2016 sekä osallistuminen vuoden 2015 arviointikokouksiin ovat seuraavat:

Hannu Toikkanen , pj. 13/13	Vilho Vainio
Jouni Majjala , v pj. 11/13	Jari Aronen 2/13
Mika Harju , 12/13	Heikki Sahakangas 1/13
Torsti Ruokoski , 8/13	Eero Lehtipuu 5/13
Aulikki Markkanen , 13/13	Pirjo-Liisa Torkki
Milka Taivassalo , 10/13	Liisa Sunila 1/13
Aila Metsä-Mähkä , 13/13	Marja Innanen

Valtuuston valitsemana tilintarkastajana on toiminut JHTT-yhteisö BDO Auditor Oy ja vastuunalaisena tilintarkastajana JHTT Kirsi Sova. Tarkastuslautakunnan sihteerinä on toiminut Kirsi Sova. Tarkastuslautakunta kokoontui arviointivuonna 2015–2016 13 kertaa. Varsinaisten jäsenten osallistumisprosentti kokouksiin oli 88.

Kunnan toimintojen arviointia suoritettiin seuraamalla toimielinten päätöksentekoa ja kuulemalla kunnanjohtajaa, talousjohtajaa ja toimialojen johtavia viranhaltijoita sekä muita vastuuhenkilöitä. Tutustumis- ja arviointikäynnit tehtiin Kirkonkylän liikuntapuiston pukutiloihin ja kunnantalon peruskorjattuihin tiloihin. Arvioinnissa on hyödynnetty myös kuntalaisilta saatuja tietoja kunnan toiminnasta.

Lautakunnan vuoden 2015 työohjelman mukaan arvioinnin painopistealueeksi asetettiin ympäristötoimialan palvelut, Nurmijärven Vesi -liikelaitoksen talouden seuranta, tasapainottamistoimenpiteiden toteuttaminen, sisäisen valvonnan ja konsernivalvonnan toimivuuden arviointi, investoinnit ja muut ajankohtaiset asiat. Joulukuussa lautakunta tapasi valtuuston ja kunnanhallituksen puheenjohtajiston ja kuuli heidän kokemuksiaan valtuuston kolmannesta toimintavuodesta sekä näkemyksiä ja evästyksiä lautakunnan arviointityöhön.

Tilintarkastaja esitteli lautakunnalle toimintavuoden alussa työohjelmansa ja toimintavuoden kuluessa ohjelman toteutumista ja tarkastuksissa tehtyjä havaintoja sekä loppuraportin.

Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista arvioidessaan tarkastuslautakunnalla oli käytettävissään talousarvio 2015 ja taloussuunnitelma 2016 – 2017, vuoden 2015 tilinpäätös, henkilöstökertomus 2015, tilintarkastajan raportit tilintarkastuksen toteutumisesta, toimielinten pöytäkirjat sekä muut selvitykset ja raportit.

Valtuuston asettamat sitovat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ovat ensisijaisia arviointikriteerejä. Sitovat tavoitteet on koottu tilinpäätöksen toimintakertomuksessa taulukkoon, jonka avulla tarkastuslautakunta arvioi tavoitteiden toteutumisen lisäksi myös tavoitteiden asettamista ja toteutumisen seuranta.

Tarkastuslautakunnan edellisen vuoden arviointikertomuksessa esittämät johtopäätökset ja suositukset sekä organisaatiolta saadut vastaukset ovat myös seurannan kohteena ja osa arviointikriteeristöä. Lisäksi arvioinnissa otetaan huomioon lautakunnan kokouksissa kuullut esitykset sekä kunnan palvelutoiminnasta muutoin saadut kokemukset ja kunnan asukkailta saadut palautteet.

3. Edellisen vuoden arviointikertomuksen käsittely ja toimenpiteet

Valtuusto velvoitti kunnanhallituksen ja lautakunnat käsittelemään tarkastuslautakunnan vuoden 2014 arviointikertomuksen ja raportoimaan valtuustolle vuoden 2015 aikana kertomuksen aiheuttamista toimenpiteistä. Kunnanhallitus käsittelee arviointikertomukseen annetut vastineet kokouksessaan 2.11.2015 ja valtuusto 11.11.2015. Kunnanhallitus totesi, että annetuissa vastauksissa on käsitelty kattavasti arviointikertomuksessa esille otettuja asioita ja saattoi vastineet edelleen tarkastuslautakunnalle ja valtuustolle tiedoksi.

Tarkastuslautakunta on käynyt läpi toimialojen vastineet lautakunnan havaintoihin ja toteaa, että vastineissa on hyvin ja melko kattavasti selvitetty arviointikertomuksessa olevat huomiot ja mahdolliset toimenpiteet.

1. Tarkastuslautakunta toivoo, että toimialojen vastineissa mainittaisiin perustelut, mikäli jokin tavoite ei ole täytynyt. Tarkastuslautakunta myös muistuttaa edelleen tavoitteita asetettaessa varmistamaan että tavoitteet ovat joillakin mittareilla mitattavissa.

4. Tavoitteiden toteutumisen arviointi

4.1 Strategiset tavoitteet

Nurmijärven kuntastrategia 2014–2020 hyväksyttiin valtuustossa 21.5.2014. Se muodostuu seuraavista elementeistä: vastuullinen johtaminen ja taloudenpito, kunnan vetovoima ja kilpailukyky, aktiivinen kuntalainen sekä kuntalaisten hyvinvointia edistävät palvelut. Näistä on johdettu 20 strategista valintaa, joihin perustuen toimialojen valtuustoon nähden sitovat tavoitteet on asetettu ja mittarit määritelty vuoden 2015 talousarviossa.

Vuoden 2015 talousarvio on laadittu kuntastrategian 2014–2020 linjausten pohjalta ja niistä johdettujen päälinjausten mukaisesti. Strategisista päälinjauksista on johdettu 67 sitovaa tavoitetta. Ulkoiset tekijät vaikuttavat strategian toteuttamiseen olennaisesti. Tulevina vuosina taloudelliset paineet tulevat kasvamaan tämän hetkisestä tilanteesta entisestään.

Vuonna 2014 hyväksytyyn strategian mukaan kunnan lainamäärä pidetään maltillisella tasolla ja veroprosentit pidetään seudun keskimääräisellä tasolla sekä kuntalaisten palvelut tuotetaan tehokkaalla tavalla. Kunta panostaa palvelujen tehokkuuteen.

2. Tarkastuslautakunta suosittelee edelleenkin kiinnittämään huomiota palveluiden tehokkuuden mitattavuuteen sekä asettamaan konkreettisia toimenpiteitä.

Strategisiin päälinjauksiin perustuvat, tulosalueille talousarviossa asetetut vuoden 2015 sitovat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ovat toimintakertomuksen mukaan osittain toteutuneet, mutta osittain niiden toteutuminen on lykkääntynyt. Tilinpäätöksen mukaan valtuuston antamia tavoitteita oli talousarviossa 67 kpl, joista toteutui kokonaan 42, osittain 16 ja 9 jäi toteutumatta.

Tarkastuslautakunta on aikaisempina vuosina huomauttanut, että joidenkin tavoitteiden toteutumista on vaikea arvioida, koska todentaminen ei aina ole mahdollista. Osassa vuoden 2015 tavoitteissa on edelleen ongelmana se, että niille ei ole määritelty selkeitä mittareita.

4.2 Toiminnalliset tavoitteet

4.2.1 Elinkeino- ja kuntakehityskeskus

Elinkeino- ja kuntakehityskeskuksen määrärahoista jäi noin 100 000 euroa käyttämättä. Säästö syntyi pääasiassa asiantuntijapalveluihin varattujen määrärahojen suunniteltua pienemmästä käytöstä.

Kaiken kaikkiaan elinkeino- ja kuntakehityskeskukselle asetettiin 6 sitovaa tavoitetta, joista tarkastuslautakunnan tulkinnan mukaan vain 3 toteutui täysin ja 3 ei lainkaan. Kaikista tavoitteista ei selkeästi ilmene ovatko ne toteutuneet vai eivät.

Kuntastrategian mukaan Nurmijärvellä pyritään luomaan hyvät toimintaedellytykset yrityksille, ja tähän myös elinkeinotoimen tiimikohtainen sitova tavoite tähtäsi. Uusien yritysalueille sijoittuneiden yritysten tavoitemääräksi oli asetettu vähintään 5 kpl, ja uusien työpaikkojen tavoitemääräksi 50 kpl. Toimintakertomuksen mukaan yritystontteja luovutettiin tarkasteluvouden aikana 3 kpl, lisäksi tehtiin 1 luovutuspäätös ja 1 liiketontin esisopimus. Uusien yritysten määrää ei kuitenkaan eritellä. Markkinointia on kerrottu tehdyn aktiivisesti, mutta syntyneiden työpaikkojen määrää ei kuitenkaan mainita. Tarkastuslautakunta muistuttaa, että tavoitteiden on oltava mitattavissa asetetuilla mittareilla, ja pyytää selkeyttä tavoitteen toteutumisen kirjaamiseen.

3. Tarkastuslautakunta muistuttaa, että tavoitteiden mittareiden on oltava mitattavissa, ja pyytää selkeyttä tavoitteen toteutumisen kirjaamiseen.

4.2.2 Keskushallinnon toimiala

Keskushallinnon toimialalle asetetut sitovat tavoitteet toteutuivat pääosin. Talouskeskuksen sitova tavoite oli että vuonna 2014 olisi käynnistetty hankintojen kilpailutusten keskittäminen kuntaorganisaatiossa ja käytännöt vakiinnutetaan. Tämä tavoite ei toteutunut tuolloin, eikä se toteutunut myöskään vuonna 2015.

Keskushallinnon määrärahoja koskeva taloudellinen tavoite jäi alle sitovan tavoitteen. Hallintopalveluiden tulosalueella toimintakate ei toteutunut, koska toimintatuotot jäivät alle talousarvion ja henkilösivukulut ylittyivät. Henkilöstöpalveluiden ja talouspalveluiden toimintakatteet toteutuivat.

4.2.3 Sosiaali- ja terveystoimi

Sosiaali- ja terveystoimiala tuottaa kuntalaisten hyvinvointia tukevia palveluja. Sosiaali- ja terveystoimialan palveluissa painotetaan seuraavia strategisia linjauksia:

- Kuntalaisia kannustetaan ja tuetaan huolehtimaan omasta ja läheistensä terveydestä ja hyvinvoinnista. Kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin tilaa seurataan ja toimialan toimintaa ohjataan hyvinvointitarpeiden mukaisesti.
- Lasten ja nuorten palvelut viedään mahdollisimman lähelle heidän omaa kasvuympäristöään. Lasten ja nuorten hyvinvointia tuetaan yhteistyössä perheiden kanssa.
- Kannustetaan kuntalaisia käyttämään liikuntapalveluja oman hyvinvointinsa ylläpitämiseksi.
- Tuetaan seniorikuntalaisten omatoimisuutta, aktiivista elämistä ja mahdollisuutta asua omassa kodissa sekä kehitetään erilaisia asumisen ja palvelujen yhdistäviä ratkaisuja.
- Varmistetaan, että kuntalaiset saavat yllättävissä kriisitilanteissa tukea toimialan tarjoamista turvaverkoista.

Sosiaali- ja terveystoimi edistää kuntalaisten hyvinvointia, terveyttä ja sosiaalista turvallisuutta järjestämällä tarpeelliset sosiaali- ja terveyspalvelut. Toimiala jakautuu neljään tulosalueeseen: hallinto- ja talouspalvelut, perhe- ja sosiaalipalvelut, terveyspalvelut ja liikuntapalvelut. Voidaan todeta, että koko kunnan hyvinvointisuunnitelma kohdentuu monelta osin sosiaali- ja terveystoimialalle. Toimintakertomuksessaan toimiala kertoo onnistuneensa erityisesti seuraavissa asioissa:

1. myyntituottojen kertyminen
2. henkilöstökulut, jossa kustannukset oman henkilöstön osalta alittuivat 835 000 euroa - Alitus johtui suureksi osaksi vakanssien täyttäjien jarruttamisista ja täyttämättä jättämisistä.
3. palvelujen ostoja saatiin hillittyä avopalveluilla niin ikäihmisten, lastensuojeluasiakkaiden kuin mielenterveyskuntoutujienkin osalta.
4. rakenteellisissa muutoksissa organisaation (erityistyön palvelut, pitkäaikaishoidon paikkojen vähentäminen) sekä toiminnan (sosiaalihuoltolain muutos, lasten ja perheiden palveluprosessin, ikäihmisten kotihoito) osalta.

Nämä onnistumiset ovat edellyttäneet tavoitteellisuutta ja hyvää yhteistyötä. Toimialan budjetti vuodelle 2016 jatkaa aiempien vuosien lähes 0-linjaa tilinpäätösvuoteen 2015 nähden. Toimiala jatkaa edellisinä vuosina aloitettuja rakenteellisia ja toiminnallisia muutoksia pysyäkseen käyttösunnitelman mukaisessa raamissa, sillä asiakasmäärän ja kasaantuvien ongelmien kasvu lisäävät toimialan haastetta.

Toimialan toimintakulut kasvoivat 4,7 milj. euroa, ollen 121 milj. euroa eli noin 4,1 % suuremmat kuin edellisenä vuonna. Toimintakulut ylittivät 3,5 milj. eurolla alkuperäisen talousarvion. Suurin prosentuaalinen toimintakulujen nousu oli perhe- ja sosiaalipalveluissa (+9,5 %). Toimintakulut kasvoivat myös terveyspalveluissa (+2,6 %) ja erikoissairaanhoidossa (+6,7 %).

Toimialan päätasolla oli kaksi sitovaa tavoitetta ja niissä yhteensä kuusi tavoitemittaria. Pää-tavoitteista asiakastyytyväisyys ylsi hyvälle tasolle ollen selvästi tavoitetta parempi. Tavoitemittareissa kaksi ei täyttynyt. Näistä jälkimmäinen saattaa olla haasteellinen toteuttaa pelkästään ko. toimialan toimilla.

Hallinto- ja talouspalveluissa on määritelty kaksi sitovaa tavoitetta ja niille kolme tavoitemittaria. Tavoitemittareissa ainoastaan yhdessä on määritelty konkreettinen tavoitearvo. Tällä perusteella on vaikea arvioida toteutuiko hallinto- ja talouspalveluiden tavoitteet vaiko eivät.

Perhe- ja sosiaalipalveluissa on määritelty neljä sitovaa tavoitetta ja niille yhteensä viisi tavoitemittaria. Tavoitteista kolme toteutui. Uuden 1.4.2015 voimaan tulleen sosiaalihuoltolain toimeenpano on asettanut vaatimuksia kaikkien perhe- ja sosiaalipalveluiden toimintojen entistä paremmalle yhdessä toimimiselle. Muutosta on tukenut tulos- ja toimialalla jo aiemmin lain vaatimaan suuntaan tehty varhaisen avoimen yhteistyön kehittäminen.

Valtuuston päätöksen mukaisesti Nurmijärvelle ei perusteta ympärivuorokautista perhetuki-keskusta vaan lastensuojelun asiakasperheiden tehostettu tukeminen ja kodin ulkopuolisten sijoitusten ennaltaehkäisy toteutetaan lisäämällä kotiin annettavia palveluja ja tehostamalla perhetyötä. Tämä saattaa lisätä tarvetta lasten ja nuorten ympärivuorokautisiin sijoituksiin sekä perhekuntoutukseen, jotka kaikki hankitaan ostopalveluna.

Sosiaalityöntekijöiden rekrytointipulmat sekä vaihtuvuus ovat haasteena toiminnan kehittämiseksi. Uusi sosiaalihuollon ammatinharjoittamislaki tulee voimaan tulevina vuosina. Siinä sosiaalityöntekijän sijaisen kelpoisuusvaatimuksia tiukennetaan ja riskinä on, että vakansseja jää auki ja töitä joudutaan jakamaan sosiaalityöntekijöille ja sosiaaliohjaajille, jolloin näiden asiakasmäärät kasvavat.

Terveyspalveluissa on määritelty neljä sitovaa tavoitetta ja niille yhteensä viisi tavoitemittaria. Tavoitteista neljä toteutui. Vuonna 2014 kokeilussa olleita kotihoidon kauppakassipalvelua ja tehostettua kotihoitoa ("kotisairaala") päätettiin jatkaa vakiintuneina palveluina. Vanhuspalveluissa otettiin kotihoidossa käyttöön ns. toiminnan ohjaus jolla pyritään tasaisempaan optimaaliseen resurssien käyttöön. Ensi vaiheen tulokset ovat olleet positiivisia.

Erikoissairaanhoidon osalta toimialalla on yksi tavoite ja sille yksi tavoitemittari. Mittarille ei ole asetettu tavoitetasoa.

Liikuntapalveluilla on asetettu yksi sitova tavoite ja sille kolme mittaria. Yhdelle mittarille ei ole asetettu tavoitetasoa. Kahden mittarin tavoitetaso ei toteutunut.

Tarkastuslautakunta toteaa edelleenkin, että asetetut tavoitteet eivät kaikki ole mitattavissa. Niiden asettamisessa ja toteutumisen kuvaamisessa on tulevaisuudessa edelleenkin kiinnitettävä huomiota ymmärrettävään kokonaisuuteen ja mitattavuuteen. Kunnassa on hyvä kehittää kotihoidon toimivuutta. Lisääntyvä palvelutarve tulee aiheuttamaan resurssien lisäämisen tarvetta.

4. Tarkastuslautakunta suosittaa, että lisääntyvään palvelutarpeeseen tullaan reagoimaan asian vaatimalla vakavuudella huomioiden eritoten kasvava hoitohenkilöstön tarve.

4.2.4 Sivistystoimi

Sivistystoimen sitovat toiminnalliset tavoitteet toteutuivat pääsääntöisesti talousarvion mukaisesti ja toteuttivat kuntastrategiaa. Sivistystoimen toimintakate alittui n. 868 000 eurolla pääosin varhaiskasvatuspalveluissa tehdyistä rakenteellisista uudistuksista. Kaikki toimialan tulosalueet alittivat toimintakatteensa. Toimialan ja tulosalueiden valtuustoon nähden sitovat tavoitteet toteutuivat pääosin. Sivistystoimessa aloitettiin koko toimialaa koskeva visiointityö keväällä 2015 jonka tavoitteena on laatia visio vuoteen 2030 saakka.

Koulutuspalveluiden talousarvion toteutumisvertailussa toimintakatteen muutos oli kuitenkin 430 000 euroa, josta 30 000 euroa oli henkilöstökuluja ja 400 000 euroa ostoja. Koulutuspalvelut joutuivat aikaistamaan vuodelle 2016 suunniteltua kiintiöpakolaisille suunnatun

perusopetuksen valmistavan luokan perustamista 1.8.2015 alkaen ja tästä syystä 30 000 euron lisämäärärahaa haettiin henkilökuluja varten. Kohonneet koulukuljetuskustannukset olivat syynä 400 000 euron lisämäärärahaan.

Varhaiskasvatuspalveluissa toimintakate alittui 650 622 euroa. Rakenteellista säästöä syntyi lähinnä kahden päiväkodin lakkauttamisella. Palvelusetelimenojen arviointi siirtyy heinäkuun lopulle 2016 ollen 805 000 euroa viiden kuukauden osalta. Valtuuston päätökset ryhmäkokojen kasvattamisen ja subjektiivisen päivähoito-oikeuden osalta helmikuussa tulevat vaikuttamaan tulevaisuuden talousnäkyymiin. Tavoitteiden toteutumisen osalta kahden uuden kerhoryhmän perustaminen jäi toteutumatta. Varhaiskasvatuspalveluissa palveluseleitä käytettiin neljässä päiväkodissa noin 270 lapsen osalta.

Kirjasto ja kulttuuripalveluiden talousarvio jäi ylijäämäiseksi lähinnä pääsylipputulojen ylittymisen ansiosta. Kaupan ja kahvilan myyntituotot kasvoivat. Kirjastojärjestelmän vaihtaminen ja uuden järjestelmän hankintaprosessi koetaan epävarmuustekijänä. Uusi kirjastoauto OIVA otettiin käyttöön helmikuussa 2015 ja kävijämäärä nousi 9000 henkilöllä edellisestä vuodesta. Perustettiin Taaborinvuoren kehittämistyöryhmä, jonka tavoitteena on laatia visio Taaborinvuoren alueen toiminnan kehittämiseksi ja toimintasuunnitelma sen toteuttamiseksi

Nuorisopalveluissa nuorisotyö on ollut mukana Keski-Uudenmaan kuntakokeilussa ja Ohjaamo Keski-Uusimaa-hankkeessa, joiden tavoitteena on syrjäytymisvaarassa olevien nuorten ohjaus- ja tukipalvelumallin kehittäminen. Nuorten työttömyyden kasvu lisää huomattavasti tukitoimien tarvetta.

Nuorten alle 25-vuotiaiden työttömyys on kasvanut ja on edelleenkin korkealla. Vuonna 2015 nuoria työttömiä oli 226, kun vuoden 2014 lopussa nuoria työttömiä oli 231. Vastaava luku vuonna 2013 oli 160. Haasteena ovat myös pitkät matkat työvoimatoimistoon eikä lisääntynyt verkkopalvelu välttämättä aina tue syrjäytymisvaarassa olevaa nuorta samalla tavoin kuin henkilökohtainen kontakti. Nykyisillä määrärahoilla voidaan nuoria työllistää entistä vähemmän.

5. Tarkastuslautakunta suosittelee edelleenkin selvittämään minkälaisia tukitoimia nuorten työttömyyden vähentämiseen olisi mahdollista kunnassa antaa ja onko tukitoimia mahdollista lisätä?

Koulukuljetuksia on tarkasteltu arviointikertomuksessa vuodesta 2006 alkaen. Kustannukset oppilasta kohden vähenivät kolmena peräkkäisenä vuonna vuoteen 2010 saakka, jonka jälkeen ne ovat nousseet merkittävästi. Kertomusvuonna kustannukset laskivat hieman edelliseen vuoteen verrattuna. Kuljetuskustannukset olivat 1 559 euroa kuljetettavaa oppilasta kohti ja oppilasmäärä väheni 19 oppilaalla vuoteen 2014 verrattuna.

Koulukuljetukset	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Kustannukset, €	2 004 396	1 962 254	1 860 270	1 881 641	1 979 010	2 060 066	2 312 869	2 319 077
Oppilaita	1 373	1 479	1 421	1 471	1 436	1 405	1 466	1 487
Euroa/oppilas	1 459	1 326	1 309	1 279	1 378	1 466	1 578	1 559

Nurmijärvellä koulukuljetukset on kilpailutettu 2014. Kunnan kaikki henkilökuljetukset kilpailutettiin 1.8.2014 alkaen. Sopimuskausi on 3 vuotta ja mahdollisuus yhden vuoden optioon kaudelle. Kilpailutus päätösten mukaiset sopimusliikennöitsijät hoitavat kaikki kuljetukset. Koulukuljetuksia ei osteta ulkopuolelta. Koulukuljetuksiin yritetään koko ajan kehitellä uusia ratkaisuja, jotka vaikuttaisivat kustannusten laskemiseen. Koulukuljetuskustannuksiin vaikuttavat monet asiat mm. kouluverkko, lukujärjestykset, oppilaiden osoitteet, ajokertojen määrä ja liikenneympäristö. Liikenneympäristöä on parannettu vuonna 2015 siten, että rakennettiin Raalantiellä Lehtorinteen, Perttulantiellä Kyläjoen ja Lepsämäntiellä Takkulantien risteysalueen keskisaarekkeelliset suojatiet. Näiden johdosta usean kymmenen oppilaan koulumatkan turvallisuus (matkat alle kolmen/viiden km:n) parani niin paljon, että heidän kuljetuksensa jäivät pois 7.1.2016 alkaen

Eri koulujen kesken kustannusten nousut ja laskut johtuvat pääosin olosuhteiden tai kuljetuskertojen muutoksesta. Osassa kuntaa hyödynnetään joukkoliikennettä paljon.

Koulukuljetukset	Nurmijärvi	Mäntsälä	Tuusula	Vihti
Kustannukset, €	2 319 077	1 133 373	1 168 402	1 789 681
Oppilaita	1 487	742	714	1 165
Euroa/oppilas	1 559	1 527	1 636	1 536
Muutos ed. vuoteen	-1,15 %	-3,93 %	-4,58 %	-5,96 %

Yllä olevassa taulukossa on esitetty koulukuljetuskustannukset ja niiden kustannusten muutos edelliseen vuoteen verrattuna lähikunnissa vuonna 2015. Koulukuljetuskustannukset ovat laskeneet hieman kaikissa kunnissa. Koulukuljetukset ovat olleet kaikista korkeimmat Tuusulassa oppilasta kohden. Toiseksi korkeimmat koulukuljetukset oppilasta kohden ovat olleet Nurmijärvellä.

6. Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota edelleenkin koulukuljetusten korkeisiin kustannuksiin ja suosittelee selvittämään, mitä keinoja on käytettävissä kustannusten kasvun huomattavampaan pienentämiseen sekä kuinka kunta ottaa huomioon perheiden erilaiset tarpeet koulukuljetusten järjestämisessä?

4.2.5 Ympäristötoimi

Kokonaisuudessaan ympäristötoimialan toimintakate toteutui noin 300 000 euroa parempana. Tästä noin kolmasosa kertyi tilakeskuksen budjetoitua paremmasta tuloksesta. Suurimmat yllättävät menot aiheutuivat Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen kiinteistökustannuksista, jotka olivat 60 000 euroa arvioitua suuremmat. Tämän vuoksi hallinto- ja talouspalveluiden kate jäi noin 17 000 euroa budjetoitua huonommaksi.

Ympäristötoimialan talousarvioon oli kirjattu kaksi sitovaa tavoitetta. Ne velvoittivat monipuolisen tonttitarjonnan luomiseen asemakaavoituksella, sekä taajamien tiivistämiseen ja täydennysrakentamiseen. Tavoitteiden mittarit oli asetettu erittäin selkeästi (tuotetaan 50 000

k-m2 asuntorakentamiseen, 30 000 k-m2 työpaikkarakentamiseen ja lisätään aluetehokkuutta vähintään 2,5 %). Mikään näistä tavoitteista ei kuitenkaan toteutunut. Asuntorakentamisen osalta huomautettiin, että heikko saavutus johtui erään taajaman asemakaavan käsittelyn viivästymisestä juuri vuoden vaihteen toiselle puolelle, mikä osaltaan selittää tulosta. Muiden tavoitteiden täyttymättä jäämiseen ei ole kerrottu syytä.

Riskienhallintaan oli kiinnitetty tarkasteluvuonna huomiota muun muassa päivittämällä työyksiköiden riskipistetarkasteluja sekä ympäristötoimialan valmiussuunnitelma.

7. Toimialan henkilöstöpuolella on viime aikoina ollut valitettavaa vaihtuvuutta. Tarkastuslautakunta suosittelee, että kunnassa arvioidaan syyt vaihtuvuuteen ja saadaan henkilöstön pysyvyys hyvälle tasolle. Tarkastuslautakunta näkee pitkän tähtäimen panostamisen henkilöstön hyvinvointiin kunnan edun kannalta erittäin tärkeänä. Tietotaidon pysyminen ja jatkuvuus on kaikkien etu.

Asemakaavoitus- ja rakennuslautakunnan yhtenä tavoitteena ja mittarina vuonna 2016 oli saavuttaa taajamien ja asemakaavojen rakennusten aluetehokkuutta, tavoitteena tässä oli toimialalla 2,5 %. Tehokkuus, joka toteutui 0,24 %:na eli tavoitteesta jäätin reilusti asetetun arvon alle. Tähän olisi hyvä jatkossa kiinnittää huomiota ja saada tehokkuutta nostettua, koska kunnan omien tonttien hyödyntämisellä ja järkevällä suunnittelulla saadaan kuntaan toimivia asuinalueita palveluineen, vertailuna vuoden 2013 toteuma joka oli 1,25 % joten suunta ja kehitys trendi pitäisi saada tehokkailla toimilla nostettua kohti tavoitetta ja pystytävä analysoimaan mistä alenema johtuu.

Rakennusvalvonta on ottanut käyttöön tarkasteluvuoden aikana sähköisen lupapalvelun. Myös sähköisen pysyväisarkistoinnin selvittäminen aloitettiin. Nämä toimenpiteet yhdessä sitovan tavoitteen, asioiden käsittelyn tehostamisen, kanssa tukevat hyvin strategista päälinjausta kunnan palvelutuotantotapojen kehittämisestä. Rakennusvalvonnan kirjaama sitovan tavoitteen toimenpide, kaavan ulkopuolisten jätevesijärjestelmien käsittelyn saamisesta Xcityjärjestelmään, on toteutunut.

Jatkossa rakennusvalvonnan yksi avoimena oleva vakanssi aiotaan jättää täyttämättä, sillä hallituksen esityksen mukaisesti toimiala tullaan todennäköisesti siirtämään osaksi maakuntahallintoa. Tarkastuslautakunta toivoo, että heikentyneeseen henkilöstötilanteeseen on varauduttu suunnitelmallisesti, jotta rakennusvalvonnan laatu ei heikkene.

Tekninen keskus pyrki sitovalla tavoitteellaan tuottavuuteen ja taloudellisuuteen. GPS-järjestelmän käyttöönotto, joka toteutettavaksi toimenpiteeksi talousarvioon oli kirjattu, ei kuitenkaan onnistunut vuoden 2015 aikana.

Tilakeskuksen tavoitteet liittyivät ilmastomuutoksen hillintään ja kiinteistöjen ympäristökuormituksen vähentämiseen. Neljästä konkreettisesta tavoitteesta kaikki näyttäsivät toteutuneen. Myös taloudelliseen näkökulmaan liittyvät tavoitteet oli saavutettu.

Ympäristötoimialan hallinto- ja talouspalvelut oli asettanut talousarvion tavoitteekseen sähköisten palveluiden lisäämisen. Rakennus- ja sijoituslupahakemuksista tulikin tarkasteluvoonna vähimmäisrajaksi määritelty 10 % sähköisesti, joten tavoite toteutui.

Kunnallistekniikan suunnittelu on tarkastuslautakunnan havaintojen mukaan aktiivisesti edistännyt hyväksytyjen asemakaavojen suunnitteluvalmiutta, lisäksi kuluneen vuoden aikana on saatu yhteistyössä Uudenmaan Ely-keskuksen kanssa suunniteltua ja hyväksyttyä erittäin kauan odotettu kevyenliikenteen väylä Kirkonkylän ja Rajamäen välille.

8. Tarkastuslautakunta suosittaa edelleenkin kevyen liikenteen väylien lisäämisen tarvekar-
toitusta.

Kuntasuunnittelulautakunta oli jo aiemmin ilmaissut huolensa kunnan yleiskuvasta ja siisteydestä, katujen ja kadunvarsien kunnosta ja kunnan hoidossa olevien yksityisteiden kunnosta. Tarkastuslautakunta yhtyy kannanottoon.

9. Tarkastuslautakunta on huomionnut, että yksityisteitä koskeva selvitys on tehty, mutta toimenpiteisiin ei selvityksen johdosta ole ryhdytty ja tiedustele millä aikataululla toimenpiteisiin selvityksen pohjalta ryhdytään.

4.2.6 Liikelaitokset

Nurmijärven Työterveys-liikelaitoksen tilikauden ylijäämä oli noin 73 000 euroa, kun se edellisessä tilinpäätöksessä oli ollut noin 22 000 euroa. Tulosalueen toiminnan tuotto jäi hieman arviota pienemmäksi ja niin jäivät myös toiminnan kulut. Toiminnan tuotteiden myyntihintoja muutettiin kauden aikana ja toimintakertomuksen mukaan myös toimintaa tehostettiin. Resurssipulan vuoksi käytettiin vuokratyövoimaa. Toimintakertomuksen mukaan tulostavoite saavutettiin ennen kaikkea henkilöstön työn tuottavuuden nousulla. Tähän vaikutti osaltaan myös tuotevalikoiman lisäys.

Työterveyshuollon toiminnan painopiste oli sairaanhoidossa ja resursseja halutaan edelleen ohjata terveyden ja työkyvyn parantamisen suuntaan. Tämä on suositeltava suunta myös tarkastuslautakunnan mielestä ja asia, jota kannattaa tavoitteissa mitata myös tulevaisuudessa. Tilikaudella tulosalueella tehty asiakastytyväisyyskysely antoi toiminnalle valtakunnallisessa vertailussa keskimääräistä paremman tuloksen. Tulosalueen toiminnalliset tavoitteet ovat selkeät ja mitattavissa. Tavoitteet ovat pääsääntöisesti täyttyneet.

Aleksia -liikelaitoksen strategian päälinjaus/strategian toteutussuunnitelman linjaus on ollut että varmistetaan kunnan houkuttelevuus työpaikkana. Toimenpiteenä on ollut henkilöstön osaamisen kehittäminen vastaamaan asiakas- ja palvelutarpeita. Sitovana tavoitteena on pidetty henkilöstön osaamiskartoituksen perusteella tehtävä koulutussuunnitelma. Mittariksi/mittarin tavoitearvoksi on asetettu koulutussuunnitelma joka on tehty v. 2015 aikana ja koulutuksia mahdollisesti aloitettu. Tavoite on toteutunut.

Aleksia-liikelaitoksen tilikauden ylijäämä oli 4 182 euroa. Liikelaitoksen tulostavoite vuodelle 2015 oli 6 301 euroa alijäämäinen. Kulut alittuivat budjetoidusta. Toimialoilta hyvitetiin asiakasmaksuissa 300 000 euroa. Hyvitykset tehtiin siivouspalveluista. Yksityisten päiväkotien ateriasopimusten irtisanoutuminen vähensi tuloja 48 000 euroa.

Ruokapalveluiden tuottoihin vaikutti pienentävästi sosiaali- ja terveyspalveluiden asiakkaiden vähentyminen. Vuoden 2015 aikana neljä tuotantokeittiötä muutettiin palvelukeittiöiksi. Ruokapalveluiden myynnin lisäys, 203 000 euroa, johtuu vastaanottokeskuksen ruokapalveluista 19.9.2015 alkaen ja kulujen lisäys, 244 000 euroa, johtuu vastaanottokeskuksesta (160 000 euroa) sekä henkilöstösivukulujen virheellisestä arviosta talousarvion laadintavaiheessa (80 000 euroa).

Aleksia lähti mukaan TYHY-SIB hankkeeseen, joka on Sitran koordinoima julkisen sektorin työntekijöiden työhyvinvoinnin edistämiseen liittyvä vaikuttavuusinvestointihanke. Siinä hyödynnetään tulosperusteista palkkiomallia. Vaikuttavuusinvestointi on toimintatapa- ja rahoitusinnovaatio, jossa maksetaan saavutetuista tuloksista.

Varsinaisena tulosperusteisena palvelupalkkiona asiakasorganisaatio maksaa erikseen sovitavan osuuden sairauspoissaolojen vähenemisen ja muun mahdollisen mitattavissa olevan myönteisen kehityksen aikaan saamasta kustannussäästöstä. Aleksia hankkeeseen mukaan lähtemisen vaikutuksina ja hyötyinä tavoitellaan sairauspoissaolojen vähenemistä, sijaiskustannusten vähenemistä, tuottavuuden lisääntymistä sekä henkilöstön hyvinvoinnin lisääntymistä. Hyötynä tavoitellaan myös mahdollisia uusia toimintatapoja, joita voitaisiin käyttää myös muilla toimialoilla. Aleksia on Suomessa kolmas organisaatio, joka on lähtenyt mukaan hankkeeseen. Sopimus on solmittu marraskuussa 2015, varsinaiset toimenpiteet alkavat vuonna 2016.

Talouden näkökulmasta liikelaitoksen tilanne on vuonna 2016 tämän hetken arvion mukaan suhteellisen vakaa. Tulevien vuosien tilannetta on vaikeampi arvioida. Sosiaali- ja terveystoimen asiakkaiden vähentyminen tulee vaikuttamaan ruokapalveluiden toteutuneeseen suoritukseen, sillä tulot pienenevät 69 000 euroa, jota ei ole talousarviovaiheessa huomioitu. Siivouspalveluissa toiminta on vakiintunutta, merkittäviä muutoksia ei tällä hetkellä tiedossa. Tulevien talousarvioiden laadinnassa on huomioitava Tyhy-SIB- hankkeen mahdollisten tulospalkkiomaksujen toteutuminen.

Merkittävimpinä riskeinä ja epävarmuustekijöinä tilinpäätöshetkellä on tulevat sote -ratkaisut, jotka vaikuttavat myös liikelaitoksen tarjoamiin ruoka- ja siivouspalveluihin. Aleksia myy noin 24 henkilötyövuoden verran palvelua sosiaali- ja terveystoimialalle, joka on huomioitava tulevan toiminnan ja rekrytointien suunnittelussa. Myyntiosuudet sote-alueelle ovat olleet 14 % ruoka- ja 18 % siivouspalveluiden osalta vuonna 2014.

Vesilaitos -liikelaitoksen osalta tarkastuslautakunnan mielestä tiedotusta on kehitetty positiivisesti kuntalaisten näkökulmasta. Vuoden 2015 aikana on otettu käyttöön tekstiviestijärjestelmä jolla voidaan tiedottaa tekstiviestillä kuntalaisia. Asiakastytyväisyyksmittauksen mukaan kehitettävää kuntalaisten osalta on edelleen veden laadusta ja hinnoitteluperusteista.

Huolestuttavana asiana tarkastuslautakunta pitää Savikon alueella löydettyä laitonta maankaatopaikkaa, alueen saastumisen kannalta on ilmeisen hankalaa arvioida kokonaisvaikutusta kunnan pohjaveden laatuun ja seurauksiin pitkällä tähtäimellä kunnassa. Positiivista on vesilaitoksen tiivis alueen seuranta laboratoriotutkimuksilla vedestä sekä tarvittavien puhdistusprosessien selvittäminen alueen vahinkojen korjaamiseen.

4.3 Taloudelliset tavoitteet

Kuten valtakunnallisesti myös Nurmijärvellä kunnan taloudellinen kehitys oli vuonna 2015 ennakoitua parempi. Talous oli alijäämäinen, mutta huomattavasti ennakoitua vähemmän. Lähes kaikki toimialat alittivat niille talousarviossa varatut määrärahat. Verorahoitus ei tuottanut yllätyksiä ja toteutui lähes odotetusti. Verotulot kasvoivat kaikkiaan 2,4 %:lla edelliseen vuoteen verrattuna. Kunnallisveron kasvu oli +1,9 %, yhteisöveron +8,3 % ja kiinteistöveron +7,8 %. Valtionosuudet sitä vastoin pienenivät -1 %.

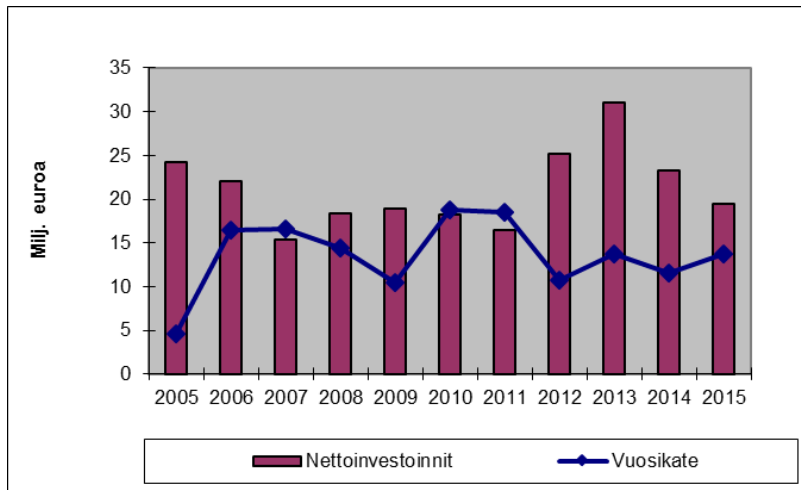
Verotulot ja valtionosuudet toivat tulopuolelle kaiken kaikkiaan 2 %:n kasvun ja vastaavasti toimintakulut kasvoivat 2,9 %. Toimintakulujen kasvu oli siis nopeampaa kuin verorahoituksen tuoton kasvu. Vuonna 2015 toiminnan tuotot kasvoivat noin 12,1 %, joka osittain johtuu omaisuuden myynnistä tytäryhtiölle.

Kunnan omavaraisuusaste oli nyt 47 % ja laski kolmatta vuotta peräkkäin. Omavaraisuusaste alitti strategian mukaisen 50 % rajan. Omavaraisuusasteen heikentyminen kertoo kunnan liiallisesta velkaantumisesta sekä menojen ja tulorahoituksen välisestä epäsuhteesta. Kunnan taseeseen on kertynyt ylijäämää 54 milj. euroa. Nopeasti kasvava velkamäärä (111 milj. euroa, +7,7 % edellisestä vuodesta) ja kova investointitarve myös jatkossa aiheuttavat huolta.

Vuoden 2015 investoinnit olivat 19,4 milj. euroa eli 6,4 milj. euroa edellisvuotta pienemmät ja 7 milj. euroa talousarviota pienempi. Jos investoinnit olisivat toteutuneet suunnitellussa laajuudessa, niin kunnan talous olisi ollut hyvin raskaasti alijäämäinen. Investoinneista oletettavasti suurin osa oli kuitenkin siirtoja tuleville vuosille, joka osaltaan lisää tulevien vuosien taloudellista haastetta. Velkamäärä asukasta kohden kasvoi 6,8 %:lla 2662 euroon. Omavaraisuusasteen heikentyminen kertoo kunnan liiallisesta velkaantumisesta sekä menojen ja tulorahoituksen välisestä epäsuhteesta.

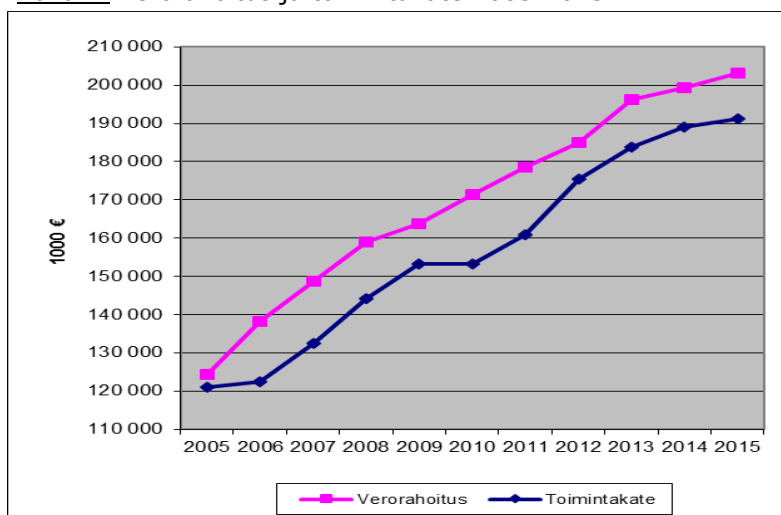

Kuva 1. Nettoinvestoinnit ja vuosikate 2005 – 2015.

Kertomusvuoden nettoinvestointeja ei pystytty edelleenkään enää rahoittamaan tulorahoituksella (kuva 1). Vuosikate laski hieman edelliseen vuoteen verrattuna ja oli parempi kuin vuonna 2014, mutta silti jäi edelleen alle vuosien 2010–2011 vuosikatteen. Investointien määrä jäi alle vuosien 2012–2014 investointimenojen, mikä selittyy sillä, että osa investoinneista siirtyi vuodelle 2016.

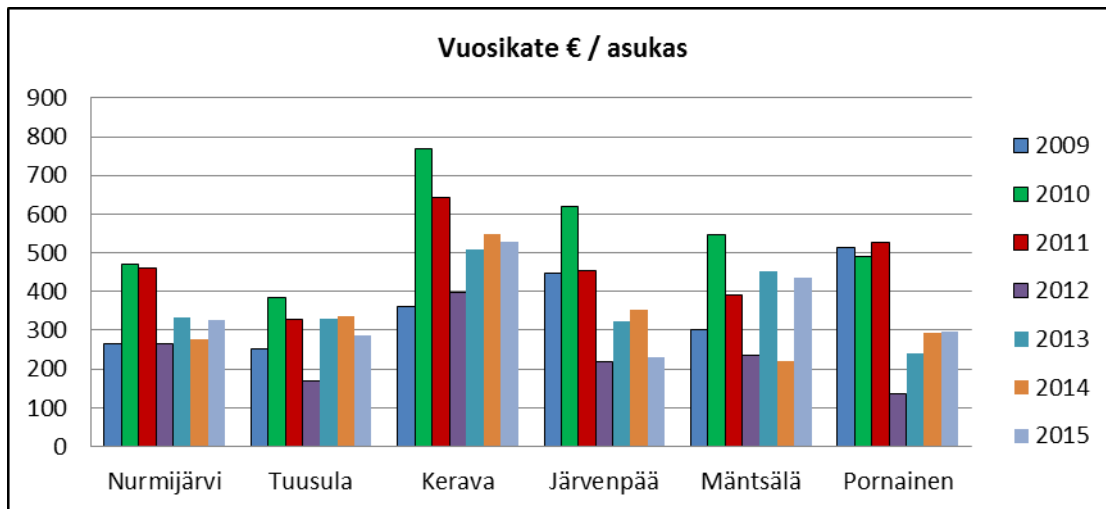
Kuva 2. Verorahoitus ja toimintakate 2005-2015

Kuva 2 havainnollistaa kunnan verotulojen ja nettomenojen suhdetta vuosilta 2005–2015. Verorahoitus (verotulot + valtionosuudet) on kasvanut melko tasaisesti vuosittain. Nettomenot ovat kasvaneet samaa tahtia verorahoitustulojen kanssa vuodesta 2006 vuoteen 2009, pysähtyivät vuonna 2010 samalle tasolle kuin edellisenä vuonna ja lähtivät jälleen voimakkaaseen, verorahoitusta suurempaan kasvuun neljänä viime vuotena. Tilinpäätösvuonna nettomenot kasvoivat 1,2 % (edellisenä vuonna 2,8 %). Verotulot ja valtionosuudet kasvoivat yhteensä 2 % (edellisenä vuonna 1,5 %). Toimintakatteen ja verorahoituksen väliin jäävällä osalla tulisi kattaa vähintään rahoituserät (korot ja lainojen lyhennykset) ja korvausinvestointien suuruiset poistot, jotta talous pysyy tasapainossa ja lainanotolla rahoitetaan vain uusia investointeja.

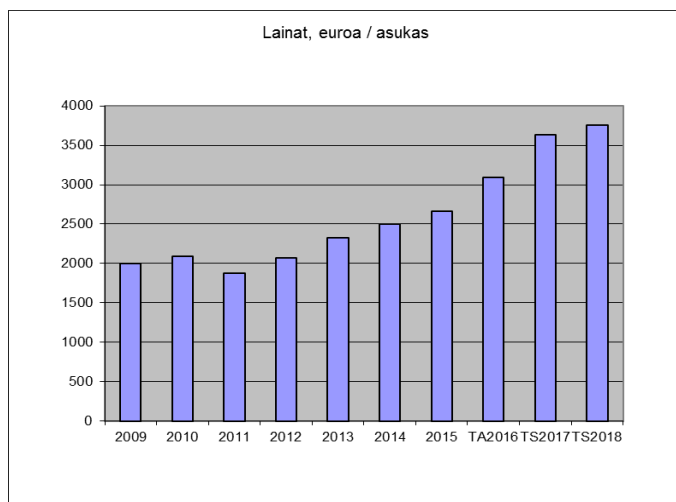

Kuva 3. Vuosikatteet KUUMA-kunnissa vuosina 2009–2015.

Kuvassa 3 on verrattu KUUMA-kunnissa vuosina 2009–2015 toteutuneita vuosikatteita / asukas. Tuusulan ja Järvenpään vuoden 2015 vuosikatteet heikkenivät jonkin verran edellisestä vuodesta. Nurmijärven vuoden 2015 vuosikate asukasta kohti oli 328 euroa/asukas, kun se vuonna 2014 oli 278 euroa/asukas.

Kuva 4. Lainakanta asukasta kohti 2009–2018.

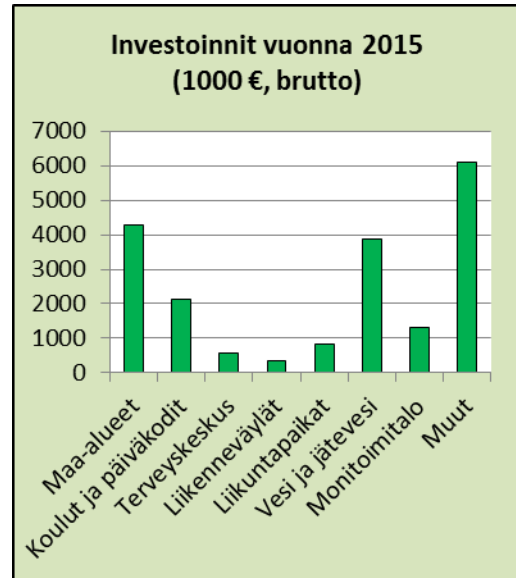

Kuva 4 kertoo kunnan asukasta kohti lasketun lainakannan toteutuneen kehityksen 2009 – 2015 ja suunnittelukauden tulevan kehityksen 2016 - 2018. Lainat asukasta kohti kohosivat ensimmäisen kerran yli 2000 euron lukemaan vuonna 2010. Kertomusvuonna 2015 lainakanta oli 111,6 milj. euroa eli 2.662 euroa/asukas. Vuonna 2016 lainat asukasta kohden nousevat yli 3000 euroon vuoden 2016 talousarvion mukaan. Suunnittelukaudella lainarahalla tehdään suuria investointeja, jolloin lainakanta nousee vuoteen 2018 mennessä 163,2 milj. euroon (3.753 euroa/asukas).

4.4 Investoinnit

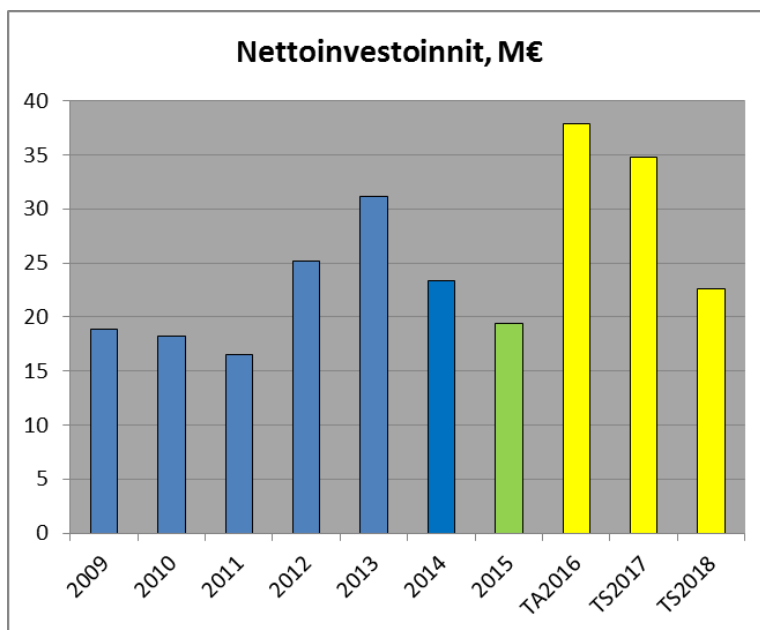
Viereisessä olevassa kuvassa 5 on kuvattu kertomusvuoden investoinnit lajeittain. Suurimmat kunnan kertomusvuoden rakennusinvestoinnit olivat Monitoimitalo, Karhunkorven koulun laajennus ja peruskorjaus, Klaukkalan terveysaseman peruskorjaus, Tammentuvan päiväkotij- ja koulutilat sekä Kirkonkylän liikuntapuiston pukutilat. Kunnallistekniikan rakentamisen osuus (5,5 milj. euroa) on koko kunnan investointimenoista 28,4 %. Investointeihin käytetyt euromäärät laskivat vuosina 2009 – 2011, kunnes vuonna 2012 ne nousivat 25 milj. euron tasolle. Kertomusvuonna investointimenot olivat 19,4 milj. euroa. Alla olevassa kuvassa 6 näkyy miten investointien määrän on suunniteltu kasvavan vuoteen 2018 saakka.

Kuva 5. Investoinnit lajeittain 2015

Suurin uusi hanke on vuosina 2013 – 2017 toteutettava Nurmijärven Monitoimitalo, jonka kokonaisbudjetti on noussut 13,5 milj. euroon. Muita isoja hankkeita ovat Tammentuvan päiväkotij (2,5 milj. euroa), Karhunkorven koulun laajennus ja peruskorjaus (2,9 milj. euroa) ja Rajamäen terveysasema (3,3 milj. euroa).

Tarkastuslautakunta kiinnittää edelleenkin huomiota velkaantumismäärän kasvuun niin, että suunnitelmakauden viimeisenä vuonna velat asukasta kohti laskettuna ovat yli 4 154 euroa.

Kuva 6. Nettoinvestoinnit 2009–2018

Kirkonkylän liikuntapuiston rakennusprosessin aikana on tullut yllättäviä muutoksia ja puutteita suunnittelussa ja valvonnassa, jotka aiheuttivat lisäkustannuksia.

10. Tarkastuslautakunta haluaa kiinnittää huomiota asiantuntevaan suunnitteluun ja valvontaan tulevilla investointihankkeilla.

5. Henkilöstö

Nurmijärven kuntastrategia 2014 – 2020 asettaa tavoitteeksi, että kuntaorganisaatio on houkutteleva työpaikka eri alojen ammattilaisille ja asiantuntijoille. Ammattitaitoinen, uudistuva ja hyvinvoiva henkilöstö voi parhaiten vastata kuntalaisten tarpeisiin. Henkilöstön työhyvinvoinnin, osaamisen ja vaikutusmahdollisuuksien kehittämällä on vahva strateginen perusta.

Valtuusto hyväksyi vuonna 2012 henkilöstöohjelman vuosille 2013 – 2016. Ohjelma laadittiin laajapohjaisessa työryhmässä ja siitä pyydettiin kannanottoja koko henkilöstöltä. Ohjelman tavoitteena on olla henkilöstöjohtamista suuntaava ja yhtenäistä henkilöstöpolitiikkaa vahvistava ohje.

Henkilöstökertomuksen mukaan kunnan henkilöstön määrä kertomusvuoden lopussa oli 2515 henkilöä, joista vakinaisessa työ- tai virkasuhteessa oli 77 % ja määräaikaissä 23 %. Vakinaisen henkilöstön määrä laski vuoteen 2014 verrattuna 5 henkilöllä ja määräaikaisten ja sijaisten laski 18 henkilöllä.

Vuonna 2015 tehtiin työhyvinvointikysely henkilöstölle. Kyselyn vastausprosentti oli noin 62 %. Henkilöstöstä 38 % jätti vastaamatta kyselyyn. Tarkastuslautakunta kiinnittää huolestuneena huomiota siitä, että työhyvinvoinnin kehityksen koki menneen huonompaan suuntaan joka neljäs vastaajista.

11. Tarkastuslautakunta suosittelee selvittämään minkälaiset asiat ovat vaikuttaneet työhyvinvoinnin heikentymiseen. Lisäksi tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että vuoden 2016 henkilöstökertomuksessa tuodaan esille niitä toimenpiteitä, joihin on ryhdytty vuonna 2015 tehdyn työhyvinvointikyselyn johdosta.

Tarkastuslautakunta kiinnitti huomiota ylitöiden suuriin kustannuksiin, 2,16 miljoonaa euroa. Henkilöstöjohtajalta saadun selvityksen mukaan valtaosa summasta koostuu opettajille virkaehtosopimuksen mukaisesti maksettavista opetusvelvollisuuden ylittävistä tunneista. Ne maksetaan erilliskorvauksina.

Varsinaisista ylitöistä on maksettu 373 000 euroa. Ylityötä tehdään esimiehen määräyksestä, milloin työtilanne sitä edellyttää. Ylityö voidaan korvata rahana tai vastaavana vapaana. Poissaoloporttien mukaan vapaana annettuja korvauksia kertyi vuonna 2015 seuraavasti:

sijaistamisvapaa/siivous	71 pv
työajan tasausvapaa, palkallinen	3132 pv
virka vapaus/työloma, palkallinen	472 pv
vapaana annetut työaikakorvaukset	4285 kalenteri-pv (= 3061 työ-pv)

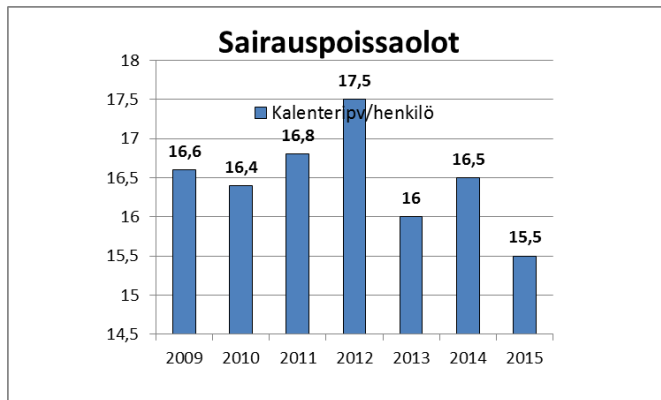
Vapaana annettujen työaikakorvausten rahavastaavuus on arviolta 428 000 euroa. Tarkastuslautakunta pitää ilmoitettuja ylityöselvityksiä riittävinä ja periaatteiltaan hyvinä.

Yksittäishuomioina työajan tehokas käyttö saattaa jättää toivomisen varaa siellä missä valvonta ei ole tehokasta. Henkilöstöjohtajan mukaan käytössä on erilaisia työaikamuotoja eli toimistotyöaika, yleistyöaika ja jaksotyöaika ja näistä poiketen opettajilla on vuosityöaika. Kaikkialla esimiesten tehtävänä on huolehtia työajan seurannasta. Jaksotyössä esimies laatii työvuoroluettelot ja jälkikäteen työajan toteumat. Tuntipalkkaisten osalta sovelletaan tuntilistauksia. Kulunvalvontaa käytetään työajan seurantaan niin laajalti kuin leimauslaitteiden puolesta on mahdollista (ei vielä täysin kattavaa).

12. Tarkastuslautakunnan mielestä työajan seuranta on kokonaisuutena tyydyttävällä tasolla. Puutteita on lähinnä ympäristötoimialan erillistyöpisteissä, joita kielteiset huomiotkin eniten koskevat. Esimiesten vastuuta ja johtamistaitoja on syytä korostaa.

Sijaisten käytön lukumääräisen nousuun (henkilöstökertomuksen kohta 4.3) on syynä se, että sijaisrekisteriin on luetteloitu henkilöitä, joita mahdollisesti tarvitaan lyhytaikaisiin sijaisuuksiin. Palvelusuhteessa nämä henkilöt eivät ole. Palvelusuhteeseen edenneiden sijaisten lukumäärä on päinvastoin laskenut (henkilöstökertomuksen kohta 2.1) toimintajärjestelyjen vuoksi, mikä on säästötavoitteidenkin mukaista.

13. Vakinaisen henkilöstön määrää suhteessa sijaisuuksiin on joka tapauksessa tarpeen suunnitella mahdollisimman tarkasti etenkin terveydenhuollon ja päiväkotien osalta.

Kuva 7. Sairauspoissaolot 2009 – 2015

Kunnan henkilöstön sairauspoissaolojen määrä vuonna 2015 oli keskimäärin 15,5 (16,5). Edelliseen vuoteen verrattuna on sairauspoissaolojen määrä hieman laskenut. Palkkojen vertailu poissaolojen osoitti, että sosiaali- ja terveystoimessa, sivistystoimialalla ja ympäristötoimessa sairauspoissaolojen kustannukset olivat kaikista korkeimmat.

Tarkastuslautakunnan vuoden 2014 arviointikertomukseen saamassaan vastineessa oli todettu, että ostopalvelujen käyttöä oman palvelutuotannon ohella tai sijaan sekä kunnan henkilöstömäärän kehitystä raportoidaan vuoden 2015 henkilöstökertomuksessa. Henkilöstökertomuksessa ei kuitenkaan ollut ostopalvelujen käyttöä analysoitu.

14. Tarkastuslautakunta kiinnittää edelleenkin huomiota sairauspoissaolojen korkeaan määrään. Tarkastuslautakunta suosittelee, että sairauspoissaolojen määrään kiinnitetään entistä enemmän huomiota ja pyritään löytämään uusia keinoja niiden vähentämiseen.

Lisäksi tarkastuslautakunta suosittelee edelleenkin selvittämään onko ostopalveluiden määrä palvelutuotannossa lisääntynyt henkilömäärän vähentyessä ja onko tästä kertynyt säästöä vai ovatko kustannukset lisääntyneet.

Kunnan henkilöstöpalveluissa on valmisteltu vuoden 2015 henkilöstökertomus, jossa on monipuolisesti ja laajasti esitetty henkilöstön työhyvinvointiin liittyviä toimenpiteitä ja erilaisia tilastotietoja, joita on hyvä hyödyntää kunnan toiminnan ja prosessien kehittämisessä. Tarkastuslautakunta on kiinnittänyt huomiota henkilöstöohjelman 2013–2016 toteutumisen arviointiin, jossa oli todettu usean toimenpiteen kohdalla, että toimenpidettä ei ollut toteutettu vuosina 2013–2015 tavoitteesta huolimatta tai toteutumisen kohdalla ei suoraan ole vastattu onko tavoite toteutunut. Henkilöstöohjelman 2013–2016 toteutumisen arvioinnissa on esitelty 40 kohtaa, joista 12 jäi toteuttamatta. Tavoite, toimenpiteet ja toteutuminen vuosina 2013–2015 on kirjattu.

15. Tarkastuslautakunta tiedustelee, miksi henkilöstöohjelman vuosille 2013–2015 päätettyjä toimenpiteitä ei ole toteutettu? Tullaanko nämä toimenpiteet toteuttamaan vuonna 2016? Lisäksi tarkastuslautakunta suosittelee kirjoittamaan selkeästi onko tavoite toteutunut vai ei sekä syyn siihen miksi jokin tavoite ei ole toteutunut.

14. Kuntakonserni

Nurmijärven kuntakonserniin kuuluu 7 tytäryhtiötä, 5 kuntayhtymää ja 3 osakkuusyhtiötä. Valtuusto hyväksyi uudet konserniohjeet kesäkuussa 2015.

Valtuuston tytäryhtiöille asettamat toiminnalliset tavoitteet toteutuivat pääosin. Joidenkin yhtiöiden osalta tavoitteen toteutumaa ei ollut mainittu. Nurmijärven kunnan vuoden 2015 talousarviossa esitettyjä toimintakatetta koskevia sitovien tavoitteiden toteutumatietoja ei ole kerrottu vuoden 2015 tilinpäätöksessä. Kuntalain 110 §:n mukaan talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Kuntalain 115 §:n mukaan toimintakertomuksessa on esitettävä selvitys valtuuston asettamien toiminnan ja talouden tavoitteiden toteutumisesta kunnassa ja kuntakonsernissa.

16. Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota siihen, että tytäryhtiölle asetettujen sitovien taloudellisten toteutumatietoja (toimintakate) ei ole kerrottu tilinpäätöksessä kaikkien yhtiöiden osalta. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että valtuuston asettamien sitovien tavoitteiden toteutumatiematiedot kerrotaan tilinpäätöksessä selkeästi kuntalain edellyttämällä tavalla.

Koko kuntakonsernin ylijäämä vuonna 2015 oli 0,7 milj. euroa. Se on noin 0,3 milj. euroa huonompi kuin edellisenä vuonna (1 milj. euroa). Konsernin lainakanta oli vuoden lopussa 183 milj. euroa, kun se edellisenä vuonna oli ollut 168,6 milj. euroa. Lainakanta oli kasvanut 14,5 milj. euroa. Lainaa oli vuoden lopussa 4 368 euroa/asukas, kun vuonna 2014 lainaa oli 4 054 euroa/asukas. Konsernin omavaraisuusaste oli 39,8 %. Vastaava luku vuonna 2014 oli 41 %. Investointimenot olivat 43 milj. euroa. Investointien tulorahoitus oli -60,1 %, kun vastaava luku vuonna 2014 oli -40,0 %.

15. Muut havainnot

Pakolaiset ja turvapaikanhakijat

Perhe- ja sosiaalipalvelut

Valtuusto päätti ottaa Nurmijärvelle marraskuussa 2014 yhteensä 25 kiintiöpakolaista. Huh-tikuussa 2015 aloitti maahanmuuttokoordinaattori ja heinäkuussa pakolaisohjaaja. Ensimmäiset kongolaiset kiintiöpakolaiset saapuivat elokuussa Klaukkalaan ja vuoden 2015 loppuun mennessä heistä oli saapunut 17. Kotoutuminen lähti hyvin käyntiin ja kaikki ovat jonkinlaisissa kotouttamissuunnitelmiansa mukaisissa toimenpiteissä. Syyskuussa haettiin sisäministeriöstä AMIF -hankkeen kautta lisärahoitusta kiintiöpakolaisten kotoutumiseen ja pysyvien rakenteiden luomiseen kuntaan. Hankkeesta saatiin etukäteistieto vielä vuonna 2015, jossa Nurmijärvelle luvattiin 156.604,90 euroa kotoutumisen tukemiseksi kahdelle vuodelle 4.9.2015 - 3.9.2017. Loppuvuodesta kunnan alueelle perustettiin SPR:n ylläpitämä vastaanottokeskus turvapaikanhakijoita varten. Kiireelliset turvapaikanhakijoita koskevat lastensuojeluasiat tulee kunnan lastensuojeluviranomaisen hoitaa vastaanottokeskukseen. Aikuisten sosiaalipalveluja turvapaikanhakijat eivät vielä käytä.

Turvapaikanhakijoita muuttaa kuntaan itsenäisesti tai sovitusti. ELY toivoo, että kunnat tarjoaisivat sovitusti asuntoja kun turvapaikanhakijat ovat saaneet oleskeluluvat. Tämä työllistää ensivaiheessa sosiaalipalveluissa aikuissosiaalityötä ja etuuskäsittelyä sekä myöhemmin myös perhepalveluita lisääntyvänä palvelutarpeena. Kotoutuminen on aikuissosiaalityössä koordinoitavaa työtä ja kotoutumissuunnitelmat tehdään osaksi yhdessä TE-toimiston kanssa. Sekä kiintiöpakolaisten asioissa, että turvapaikanhakijoiden asioihin tarvitaan lisää henkilökuntaa. Kiintiöpakolaisten kotoutumiseen saatiin rahaa sisäasiainministeriön Amif -hankkeesta ajalle 4.9.2015–3.9.2017 yhteensä 156 604,90 euroa. Näillä rahoilla maksetaan maahanmuuttokoordinaattorin sekä pakolaisohjaajan palkasta 75 %. Hanke sisältää rahaa myös kiintiöpakolaisten kotoutumistoimintaan. Kiintiöpakolaisten kotoutumiseen panostetaan ja luodaan Nurmijärvelle kotoutumisen prosessi.

Merkittävimpinä riskinä ja epävarmuustekijänä on todettu, että aikuissosiaalityössä resurssin riittävyys pohdituttaa liittyen sosiaalihuoltolain uudistukseen. Työparityöskentely vie kaksinkertaisen ajan sosiaalityöntekijöiltä sekä maahanmuuttoon annettava työpanos ei ole jatkossa riittävä.

Sivistystoimen toimiala

Turvapaikanhakijoiden määrän kasvu Nurmijärvellä asettaa haasteita valmistavan opetuksen sekä esiopetuksen järjestämiseen esiopetusikäisille turvapaikanhakijoille. Merkittävimpinä riskinä ja epävarmuustekijänä on todettu, että turvapaikanhakijoiden määrän kasvu Nurmijärvellä lisää heille suunnattavien palvelujenjärjestämistä erityisesti perusopetuksessa ja esiopetuksessa.

Koulutuspalvelut

Koulutuspalvelut joutui aikaistamaan vuodelle 2016 suunniteltua perusopetukseen valmistavan luokan perustamista. Tästä syystä koulutuspalveluille haettiin I osavuositarkastuksen yhteydessä 30 000 euron lisämäärärahaa perusopetukseen valmistavan luokan perustamiseen 1.8.2015 alkaen. Yhtä aikaa kiintiöpakolaisten tulon kanssa alkoi hallitsematon turvapaikanhakijoiden tulo. Röykkään perustettiin vastaanottokeskus, johon sijoitettiin aluksi perheitä. Näiden joukossa oli paljon peruskouluikäisiä lapsia, joten marraskuussa 2015 aloitti toimintansa toinen valmistava luokka ja kolmannen luokan käynnistämistä alettiin suunnitella.

Merkittävimpinä riskinä ja epävarmuustekijänä on todettu, että turvapaikanhakijoiden määrän kehittymistä ja sitä kautta perusopetukseen valmistavan opetuksen tarvetta on tällä hetkellä mahdotonta arvioida.

Varhaiskasvatuspalvelut

Viisi turvapaikanhakijataustaista lasta on osallistunut esiopetukseen Rajamäen esiopetuksessa. Merkittävimpinä riskinä ja epävarmuustekijänä on todettu valtion ja oman kunnan taloustilanne – lähteekö talous nousuun. Riskinä on otettava huomioon myös turvapaikanhakijatilanne. Paljonko heitä jää Nurmijärvelle ja paljonko palveluita tulee heille järjestää.

Tilinpäätöksessä pakolaisia ja turvapaikanhakijoita koskevat tiedot olivat hajallaan toimialoitain. Tästä johtuen kokonaiskuvaa todellisista kustannuksista ja saaduista avustuksista on erittäin vaikea muodostaa sekä kokoaminen työlästä. Toimialojen välinen yhteistyö ja raportointi antaisi eväitä saada tarkempaa tietoa ja näin ollen voisi olla helpompi budjetoida kustannukset tulevaisuudessa.

17. Tarkastuslautakunta suosittelee, että pakolaisista ja turvapaikanhakijoista aiheutuneista kustannuksista raportoitaisiin siten, että saaduista avustuksista ja todellisista kustannuksista voisi saada kokonaiskuvan. Millä voidaan varmistua siitä, että kaikki turvapaikanhakijoita koskeva kunnan saatavissa oleva tuki ja avustus haetaan?

16. Yhteenveto

Olemme jännän äärellä. Suomalaiset kunnat ovat talouden suhdanteen ja rakenneuudistusten keskellä olemassaolonsa ratkaisukysymysten edessä. Toimintaan kohdistuu suuria muutosvoimia, joiden ajankohtaa, voimaa ja suuntaa on vaikea hahmottaa. Selvää kuitenkin on, että kunnan rooli tulee muuttumaan, jos Sote-uudistus toteutuu. Silloin olemme tilanteessa, missä kunta joutuu itse määrittämään oman tulevaisuutensa ja löytämään kestäviä ratkaisuja muuttaa myös nykyisiä toimintatapojaan. Pitää keskittää ja keskittyä niihin toimintoihin, joita kunnalle jää. Yhtäältä pitää muotoutua ympäristön muutoksiin ja toisaalta myös muokata omilla valinnoillaan toimintaympäristöä ja sen kehitystä.

Pitää osata löytää ne kokonaisuudet, joilla tulevaisuudessa on eniten merkitystä alueen elinvoimalle ja kuntalaisten hyvinvoinnille. Ja keskittyä niihin.

Muutoksen keskellä vaaditaan nopeaa ja joustavaa päätöksentekoa. Valtion rooli on toki voimakkaasti tulevaisuutta määräävä, mutta omissa osaavissa käsissämme on se miten visiomme "Elinvoimaa ja elämisen tilaa" toteutuu.

17. Tarkastuslautakunnan esitys valtuustolle

Tarkastuslautakunta esittää valtuustolle, että valtuusto velvoittaisi kunnanhallituksen ja lautakunnat käsittelemään arviointikertomuksen ja antamaan vastineet kertomuksen havaintoihin sekä raportoimaan valtuustolle kuluvan vuoden aikana havaintojen aiheuttamista toimenpiteistä.

Tilintarkastaja esittää tilintarkastuskertomuksessaan tilinpäätöksen hyväksymistä ja vastuuvapauden myöntämistä kunnan hallintoa ja taloutta hoitaneille toimielinten jäsenille ja tehtävälalueiden johtaville viranhaltijoille tilikaudelta 1.1.–31.12.2015. Tarkastuslautakunta yhtyy tilintarkastajan esitykseen.

NURMIJÄRVI

Nurmijärvellä 16. päivänä toukokuuta 2016

Hannu Toikkanen
puheenjohtaja

Jouni Maijala
varapuheenjohtaja

Mika Harju
jäsen

Aulikki Markkanen
jäsen

Aila Metsä-Määhä
jäsen

Eero Lehtipuu
varajäsen

Milka Taivassalo
jäsen